

Podmaniczky Szilárd

AZ EREDETIBEN RESTAURÁLT MŰALKOTÁS

Minden műalkotás első mozdulata előtt van a nagy mozdulatlanság, amikor a kéz, a láb és majdnem a szív is leáll. Ilyenkor valami megtisztul, kitisztul, kikeveredik a sokféleség káoszából, s mindez a szellem finom tempóival, mint amikor valamiről biztosan állítjuk, hogy tudjuk, de még formátlanul, testetlenül. S ekkor következnenek az első mozdulatok. De hogyan, milyen formában, hogy mindaz a kitisztulás a lehető legkevesebbet sérüljön, deformálódjon testet öltés közben.

Nekem az a meggyőződésem, hogy *Bátai Sándor* művészetében a testet öltés módja a restauráláshoz hasonló fokokat jár be, csak itt éppen önmaga restaurátora a szerző. Eleve töredékeséget hoz létre, s így, mint minden restaurált festmény, emberi léptékkal mérve hatalmas kultikus időtömböt ragad meg, de eközben létrehozza a képeire oly jellemző, és munkái természetéhez tartozó ellenmondást is, amely nem vár feloldásra. Az ellentmondás a restaurálás, mint *Bátai Sándor* hiteles módszerének, és mint évszázados alkotások helyreállításának időtényezői között van. E két idő ütközik össze anélkül, hogy egyik a másikával felcserélhető lenne, ezért amikor képeit vizsgáljuk, megkerülhetetlen a kétértelműség egysége, amely külön-külön nem enged sem a modern, sem az archaizáló értelmezésnek – a kettőnek csakis egyszerre.

Ez a restaurációs forma a legfőbb bizonyossága annak az alázatnak, amellyel *Bátai Sándor* a „szellemi anyagot” kezeli. Hiszen minden képe e módszer alkalmazása is, úgymond megállná a helyét, felmutathatná saját karakterét. De nem, *Bátai* ezt nem fogadja el, mert ha elfogadná, akkor saját alkotáslélektanával kerülne összeütkezésbe, amelynek lényegi vonása: a belső és a külső kép közötti átmenet lehetetlensége. Ennek az átmenetnek a lehetetlenségét hordja magában az eredetiben restaurált műalkotás.

Mindazok a benyomások, amelyeket ősi, mitikusnak fogalmazhatnánk, éppen e sajátos alkotói módszer eredményei. Mert ami a kitisztulás pillanatában egészen világos, az csak töredékeiben kerülhet át színbe, formába, s ennek a töredékességnek a legpontosabb kezelése a res-

taurálás. Ez azonban annak az illúzióknak az elvesztését is jelenti, amely a szellem képi transzformálhatóságát magyarázza, de egyben annak a paradigmának a feladását is, amelyet egy jel képének és jelentésének az elválasztása ad.

A restaurálás pontatlan újjászületés is, vagy inkább annak reménye, egy lehetséges képvilág keresés, amely azért finomítja a fentebb használt módszer szót, és inkább a most lehetséges képi gondolkodás alternatívái közül azt választja, amely egyben távlatkeresés is. Így tehát a restaurálás módszere csak a mostot jelenti, nem pedig az elméleti bezártságot.

A legtöbb művészember akkor találja meg arányait, amikor önmagával (fogalmi, képi gondolkodásával) lépést tud tartani, azzal a szakadatlan mozgással, amit az idő- és élményhaladta biztosít neki. *Bátai Sándor* képein ezek élő, működő arányok.

